

Marmara ve Ege bölgesindeki devlet üniversitelerinin iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde verilen derslerin mali müşavirlik sınavlarına denkliği

Günay Deniz DURSUN¹
Seçil SOLMAZ BULUT²

Geliş tarihi / Received: 21.04.2018

Düzeltilerek Geliş tarihi / Received in revised form: 27.04.2018

Kabul tarihi / Accepted: 12.06.2018

Öz

Muhasebe temel eğitiminin verildiği lisans programlarının içeriği, muhasebeye ilişkin verilen derslerin ve eğitimin kalitesi, meslek mensubunun etkinliği ile büyük ölçüde ilgilidir. Etkin ve kaliteli bir muhasebe eğitiminin gerekliliklerinin yerine getirilmesi sonucunda Mali Müşavir olmak isteyen adaylar, mali müşavirlik sınavlarında daha avantajlı olacaklardır. Bu çalışmada, Marmara ve Ege Bölgesindeki Devlet Üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde verilen derslerin Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) Staj Başlatma ve SMMM Yeterlilik Sınavı açısından uyumu araştırılmıştır. Söz konusu bölgelerden yola çıkarak diğer bölgelerdeki muhasebe eğitiminin mali müşavirlik sınavlarına yeterliliği için öneriler geliştirmek ve yol göstermek araştırmanın diğer amaçları arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe eğitimi, mali müşavirlik sınavı

¹ Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Yönetimi, gunaydenizdursun@aydin.edu.tr

² İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Denetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

The equivalence of the courses given in the faculties of economics and administrative sciences of the state universities in Marmara and Aegean region to the certified public accountant exams

Abstract

The content of the undergraduate programs in which the basic accounting education is given is largely related to the quality of the courses in accounting and the effectiveness of the professional staff. Candidates who wish to become a certified public accountant (CPA) as a result of the fulfillment of the requirements of an effective and high quality accounting training will be more advantageous in the certified public accountant exams. In this study, the compatibility of the courses given in the faculties of Economics and Administrative Sciences of the State Universities in Marmara and Aegean Regions is investigated in terms of the CPA exam. The other objectives of the research are to develop proposals for the adequacy of accounting education in other regions regarding the certified public accountant exams and to guide related educational institutions in this respect.

Keywords: *Accounting education, certified public accountant exams*

Giriş

Sözlük anlamı hesaplaşma olan muhasebe dilimize Arapçadan geçmiş olup “hisab” kelimesinden türetilmiştir. Hesapların bütününe kapsayan muhasebenin en temel görevi kaydetmek, sınıflandırmak, özetlemek, analiz etmek ve yorumlamak suretiyle ilgili kişi ve kuruluşlara ihtiyaç duyulan bilgilerin sunulması demektir. Muhasebenin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi raporlanan bilgilerin kullanıcılar tarafından yorumlanabilir olmasını gerektirir. Ekonomik olaylara bağlı olarak hızla değişen bilgilere ulaşım ise yeniliklerin takibi ile olur (Marşap, 1996). Herakleitos: “Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.” diyerek evrenin sürekli bir değişim içinde olduğu ve ilelebet süreceğini öne sürmüş, değişimin gerekliliğini bu sözü ile vurgulamıştır.

Değişen süreç içerisinde muhasebenin ihtiyaçlar karşısında geliştiği muhasebe kavram ve uygulamalarında değişikliklerin finansal bilgi kullanıcılarının beklentisi doğrultusunda olduğu görülmektedir. Türkiye’de mesleğin yasalaşması ve hak ettiği değeri bulması 3568 sayılı meslek yasasıyla gerçekleşmiştir. Uzun mücadeleler sonucu meslek niteliği kazanıp yasal statüde yer alması ile muhasebecilik ve mali müşavirlik yapan meslek mensupları meslek erbabı olarak toplumda yer almışlardır (Uzay ve Güngör, 2004).

Sosyal bir bilim olan muhasebe; sosyal yapının gereğine bağlı olarak değişmekte ve gelişmektedir. Bu gelişmelerin öncelikle aktarımı muhasebe eğitimi ile sağlanmalıdır. Mesleğin gerekliliği olan uzmanlık bilgisi ve iletişim becerilerinin kazandırılacağı yer ise üniversitelerdir. Üniversitelerin lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin uluslararası muhasebe eğitimiyle paralel bir şekilde sürdürülmesi çağın gereğidir. Ders programlarının çağın gerekliliği olan bilgi ve beceriyi meslek mensubu olacak adayların değişen ve gelişen ihtiyaçlarının karşılayıp karşılamadığının kontrolü önemlidir (Başar, 2005).

Muhasebe eğitiminin kalitesini mesleğe ilişkin bilgi ve becerinin verildiği ders programları, ders içerikleri, ders verme şekli ve araçları, öğretim elemanları ve öğrenciler belirleyecektir. Muhasebe eğitimi bir mesleki eğitim olup, bu eğitimden beklenen, kişiye mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerinin kazandırılmasıdır. Bu bilgi ve beceri ders programlarıyla öğrencilere kazandırılmaktadır. Ders programlarının bilimsel yeterlilik kriterlerini karşılıyor olması eğitim kalitesini ölçmede bir kriter olarak alınabilir (Zaif ve Ayanoglu, 2007).

Eğitimin sınavlara yeterliliğini ölçmede ise en büyük kriter verilen bilgilerin aynı ölçü biriminde anlatılması ve programlarda bulundurulması olabilir. Lisans düzeyinde verilen muhasebe eğitiminin, Mali Müşavirlik sınavlarına denkliği verilen derslerin yoğunluğuna bağlı olarak, yaşanan gelişmelere uygun bir biçimde derslerin işlenişine ve aktarılışına bağlıdır. Derslerin sınava ve iş

hayatına yönelik konuları içerecek şekilde gerekli düzenlemelerin yapılması ihtiyaçların bir nebze karşılanması açısından son derece önemlidir.

Mali müşavirlik mesleği

Niceliksel bir bilgi sistemi olan muhasebe, mali işlemlerin kayıt altına alınma ihtiyacı ile doğmuştur. Bilgi ve kontrol aracı olması nedeni ile para ile ifade edilebilecek bütün işlemlerin güvenilirliği, şeffaflığı ve doğruluğu muhasebe aracılığı ile elde edilmektedir (Büyükmirza, 2010). Karar vericiler yani muhasebe bilgi sistemi kullanıcıları açısından hedef, doğru bilgiye ulaşmaktır. Muhasebenin önemi bu noktada devreye girmektedir.

Muhasebe mesleğinin mesleğin yasal dayanağa kavuşması, 1989 yılında Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu kabul edilmesi ile gerçekleşmiştir (Güvemli, 2011). 19.06.1989 tarihli ve 20194 sayılı resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu mesleğin yasal kurallara ve örgütlere kavuşmasını sağlamış büyük bir reform kanunu olmuştur (Aysan, 2006).

Muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleği, adına uzun bir çalışma ve mücadele süreci sonunda yasal statüsünü kazanmış, meslek niteliği oluşmuş ve muhasebecilik ve mali müşavirlik yapanlar birer serbest meslek erbabı görülmüştür (Kurtcebe, 2008). Muhasebe mesleği yasal dayanağına 29 yıl öncesinde kavuşmasına rağmen meslek için köklü adımlar atılmaktadır ve yasalar sık sık değiştirilerek meslek mensupları önemli hak ve olanaklara kavuşturulmaktadır.

2008 yılında yapılan bir düzenleme ile Serbest Muhasebeci unvanı kaldırılmış, yasanın adı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu haline dönüşmüştür (Arıkan ve Güvemli, 2013). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirliğin mesleğinin konusu, mesleğin ifası, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için gerekli şartlar ve sınavlar 3568 sayılı kanunda belirtilmiştir. Buna göre mesleğin konusu şu şekildedir;

Gerçek ve tüzel kişilere ait teşebbüs ve işletmelerin;

“a) Genel kabul görmüş muhasebe prensipleri ve ilgili mevzuat hükümleri gereğince, defterlerini tutmak, bilânço, kar-zarar tablosu ve beyannameleri ile diğer belgelerini düzenlemek ve benzeri işleri yapmak.

b) Muhasebe sistemlerini kurmak, geliştirmek, işletmecilik, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları ile ilgili işlerini düzenlemek veya bu konularda müşavirlik yapmak.

c) Yukarıdaki bentte yazılı konularda, belgelerine dayanılarak, inceleme, tahlil, denetim yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili konularda yazılı görüş vermek, rapor ve benzerlerini düzenlemek, tahkim, bilirkişilik ve benzeri işleri yapmak” (5786 Sayılı Kanun, 2008).

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için genel şartlar ve özel şartlar söz konusu kanun ile düzenlenmiştir. Bu şartları yerine getirmek gerekir. Bu şartlar yasalarda belirlenmiştir. Genel şartlar meslek kanununda madde 4’te şöyle açıklanmıştır;

- a) Türkiye cumhuriyeti vatandaşı olmak
- b) Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip bulunmak
- c) Kamu haklarından mahrum bulunmamak
- d) Türk ceza kanununun 53. Maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet hırsızlık, dolandırıcılık sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma edimin ifasına fesat karıştırma,

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkum olmamak.

e) Ceza veya disiplin soruşturması sonucunda memuriyetten çıkarılmamış olmak

f) Meslek şeref ve haysiyetine uymayan durumları bulunmamak.” (TESMER, 2009).

Mesleğin icrası için özel şartlar ise kanunda madde 5'te yer almaktadır. Bunlar;

“a) Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkrada belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak.

b) En az üç yıl staj yapmış olmak.

c) Serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak (Kanunları uyarınca vergi inceleme yetkisini almış ve mesleki yeterlilik sınavında başarılı olduktan sonra yeminli mali müşavirlik sınavını vermiş olanlarda, serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olma şartı aranmaz.)

d) Serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatını almış olmak.” (5786 Sayılı Kanun, 2008).

Muhasebe meslek mensubu olabilmek için genel şartları taşıyan adaylar, özel şartları madde 5'teki sırası ile yerine getirmelidir. İlk şart için ilgili lisans dallarından mezun olmak gerekmektedir.

Türkiye’de lisans düzeyinde muhasebe eğitimi yoğun olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri, Siyasal Bilgiler Fakülteleri, İşletme Fakülteleri ve İktisat Fakülteleri çatısı altında verilmektedir. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin bünyesinde muhasebe eğitiminin verildiği bölümler; İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi, Maliye, Uluslararası İlişkiler ve Çalışma Ekonomisidir. En yoğun muhasebe finans derslerinin verildiği bölüm ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin İşletme bölümleridir. İşletme bölümünü takip eden bölümler; iktisat, maliye ve kamu yönetimi bölümleridir (Gençtürk, 2006).

Lisans eğitimi sonrası muhasebe meslek adayı, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olabilmek için iki aşamadan oluşan SMMM staja giriş ve SMMM yeterlilik sınavlarını başarı ile geçmelidir. Staja giriş sınavını başarı ile tamamlayan aday 3 yıl süre ile staj görmektedir.

Bu üç yıllık süre zarfında Staja giriş sınavı ve SMMM yeterlilik sınavları arasında ise mesleğin en üst kurumu olan Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), meslek mensubu adaylara eğitim hizmeti sunan Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER) ile beraber çalışarak meslek adaylarını zorunlu stajyer eğitimine tabi tutmaktadır (URL 1). Aday, staja giriş sınavını verip, staj süresini ve e- stajyer eğitimini tamamladığında son aşama olan SMMM yeterlilik sınavına girmeye hak kazanmaktadır.

Staja Giriş sınavının yöntemi test olarak belirlenmiştir. Sınav 130 adet sorudan oluşmaktadır. 30 sorusu Genel Kültür ve Yetenek, 100 sorusu ise Alan Bilgisinden oluşmaktadır. Yabancı dil gerekliliği ile 2016 yıl itibariyle sınavın Genel Kültür ve Yetenek kısmına eklenmiştir. Toplam 100 soruluk Alan bilgisinin sorulduğu bölümde muhasebe ve denetim başlığı altında toplam 58 soru sorulmaktadır. Finansal muhasebe, muhasebe bilgi sistemi, uluslararası muhasebe kuruluşları ve Türkiye muhasebe standartlarından 26 soru sorulmakta, maliyet muhasebesi ve mali tablolar analizinden 8'er soru gelmekte, denetim dersinden ise 16 soru sorulmaktadır. Ekonomi ve maliyeden 12 soru sorulmaktadır. Hukuk bölümünden ise meslek hukuku, iş ve sosyal güvenlik hukuku, vergi hukuku, ticaret hukuku ve borçlar hukuku olmak üzere 6'şar soru olmak üzere toplam 30 hukuk sorusu sorulmaktadır (URL 2).

Sınavın başarı ile sonuçlanması için iki ana başlıkta (Genel Kültür ve Yetenek, Alan Bilgisi) ortalamalarının ayrı ayrı 50, standart sapmaları ise 10 olacak şekilde normal dağılıma göre hesaplama yapılmaktadır. Staj başlatabilmek için adayların sınavdan en az 60 puan ve üzeri alması gereklidir (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Yönetmeliği, Madde7).

Staj başlatma sınavını başarı ile bitiren adaylar sonraki aşama olan ve kanunda da belirtilen 3 yıl süre ile staj görmektedir. Bu süreçten de geçen aday staj yönetmeliği 10.maddesi gereğince TESMER tarafından zorunlu eğitime tabi tutulmaktadır (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 10).

E-stajyer eğitimi ile hedeflenen staj süresi sonunda bilgi eksikliklerinin ortadan kaldırılmak istenmesidir. Meslek adayları bu sistemin varlığıyla mesleki olan güncel konularda gelişmeleri izleme olanağına sahip olmaktadır. E-Stajyer Eğitimi 9 ana bölümden oluşmaktadır ve eğitim bölümleri 4'er aylık periyotlar şeklinde, stajın başladığı tarih itibarıyla sistem tarafından açılmaktadır. Aday meslek mensubu ilk 4 aylık periyodu tamamladığında birinci bölümün bölüm sonundaki ara değerlendirmesine katılmaktadır. Her eğitim dönemi sonunda aday bu işlemi gerçekleştirir. Bir sonraki bölüme geçebilmek için başarılı olamayan aday, başarılı olana kadar bu süreci tekrarlar (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 26). Değerlendirmede ise %60 başarı istenmektedir.

E-stajyer kapsamında verilen dersler; Defterler, Belgeler ve Beyannameler, İnsan Kaynakları ve Kurumsal Davranış, Büro Yönetimi, Bilişim Teknolojileri ve İşletme Bilişim Sistemi, Yönetim, Rekabet ve Stratejik Karar Alma, Kurumsal Yönetim, Hizmet Pazarlaması ve Pazar Yaratma, İstatistik ve İşletme Matematiği, Ekonomi ve Ekon. Göstergelerin Yorumlanması, Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi, Finansal Piyasalar, Sermaye Piyasası Mevzuatı, Uluslararası Ticaret ve Dış Ticaret İşlemleri, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ticaret Hukuku, Marka ve Sınai Haklar, Borçlar Hukuku, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Vergi Usul Hukuku ve Uygulaması, Gelir Üzerinden Alınan Vergiler, Harca ve Servet Üzerinden Alınan Vergiler, Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik, Genel İşletmecilik, Küreselleşme ve Uluslararası İşletmecilik, Bankacılık, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Mevzuatı, Muhasebe Bilgi Sistemi, Muhasebe Hukuku, Türkiye Muhasebe Standartları, Finansal Tablolar Analizi, Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Finansal Yönetim, Denetim ve Güvence, Türkiye Denetim Standartları, Risk Yönetimi, İç Denetim, Denetimde Bilgi Teknolojileri Kullanımı, Bilgi Teknolojileri Denetimi, İleri Düzeyde Finansal Muhasebe ve Raporlama, Kişisel, Organizasyon ve İş Yönetimi Becerilerine İlişkin Konular olmak üzere toplam 42 tanedir.

Aday SMMM Yeterlilik sınavına girebilmek için başarı ile tamamladığı TESMER otomasyon sisteminden e-stajyer eğitimi tamamlama belgesi almak ve odaya teslim etmek zorundadır (Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi,9c). E-Stajyer eğitimi ile koordineli giden stajın sonuçlanması içinde ayrıca adayların meslek mensubundan tezkiye alması gereklidir. Tezkiyede 100 puan üzerinden not verilir (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 27).

Serbest muhasebeci mali müşavir unvanını alabilmek için staj bitirme belgesi ve e-stajyer eğitimi tamamlama belgesini alan adaylar son aşama olan SMMM yeterlilik sınavına başvuruda bulunurlar. Sınav iki ayrı oturumdan oluşmaktadır. Aday meslek mensupları 8 adet sınav konusundan yazılı sınava girmektedirler. Başarılı olabilmeleri için her sınav konusundan 100 üzerinden 50 puan almaları gerekir. Aritmetik ortalamalarının da 60 olması gerekir. Ayrıca staj bitiminde verilen tezkiye notu ayrı bir ders gibi ortalamaya dahil edilmektedir. Birinci oturumda muhasebe denetimi, muhasebecilik ve mali müşavirlik meslek hukuku, vergi mevzuatı ve uygulaması ve hukuk konularından, İkinci oturumda ise finansal muhasebe, finansal tablolar ve analizi, maliyet muhasebesi ve sermaye piyasası mevzuatından bir sınav düzenlenmektedir (URL 2).

Marmara ve Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinin iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde verilen derslerin mali müşavirlik sınavlarına denkliği üzerine bir araştırma

Muhasebe mesleğinin kaliteli bir şekilde icrası için temel şartlardan biri alınan eğitimlerdir. Muhasebe eğitiminin yeterliliği burada devreye girmektedir. Yeterli bir muhasebe eğitimi mesleğe giriş için yapılan sınavlarda ve meslek hayatında ihtiyaçlara cevap verebilmesi açısından son derece önemlidir. Bu nedenle mesleğe giriş için gerekli olan lisans eğitiminin yeterliliğinin ölçülebilmesi, muhasebe eğitiminin yoğun olarak verildiği İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin ders programlarının incelenmesi sonucunda

gerçekleştirilebilir. Bu çalışmanın amacı, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesinde verilen muhasebe eğitiminin SMMM Staj Başlatma ve SMMM Yeterlilik Sınavı açısından denkliğin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda; verilen derslerin sınavlar için uygunluğu, yaşanan gelişmelerin ders sürecine adaptasyonu ve mesleğin gelişimi için fakülteler tarafından verilen eğitim tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın yöntemi

Marmara ve Ege Bölgesi'nde lisans eğitimi veren 28 devlet üniversitesi muhasebe eğitimi açısından araştırılmıştır. Marmara ve Ege bölgesinde bulunan devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin web sitelerine ulaşılarak ders katalogları incelenmiştir. Üniversitelerin ders programlarına ve ders içeriklerine ulaşmaya çalışılmıştır. Ulaşılamayan bölümlere üniversitelerin ilgili web sitelerine e-posta atılarak ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın kısıtları

Araştırmada Yüksek Öğretim Kurulu'nun resmî sitesinde güncel olarak yer alan devlet üniversiteleri baz alınmıştır. Son yıllarda muhasebe eğitiminin yeterliliği konusundaki sorulara karşılık olarak sektörün ihtiyacını karşılayıp karşılamaması hakkında farkındalık yaratmak amaçlı bu araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın kapsamına lisans düzeyinde muhasebe eğitiminin ağırlıklı olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde verilmesi sebebi ile yalnızca iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin ilgili lisans bölümleri dahil edilmiştir. Araştırmada İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi başlığı altındaki bölümler incelenmiş, hukuk bölümü mezunlarının da sınava giriş hakkı olmasına rağmen İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi kapsamında olmadığı için bu bölüme araştırmada yer verilmemiştir. Bu nedenle diğer fakültelerin bölümleri ile 4 yıllık eğitim veren uygulamalı bilimler yüksekokulu bölümleri araştırma kapsamına alınmamıştır. Yabancı dilde eğitim veren bölümlerin ise ders içeriklerinin Türkçe eğitim veren bölümlerle aynı olduğu tespit

edilmiş, bu nedenle yabancı dilde eğitim veren bölümler araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Araştırmanın kısıtlarının iki bölge ile sınırlı (Marmara ve Ege) olmasının nedenleri nüfusun bu bölgelerde yoğun oluşu ve eğitim amaçlı göçün bu bölgelere olması dolayısıyla iş alanının fazlalığıdır. 2016-2017 akademik yılı kısıt alınarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde verilen derslerin Mali Müşavirlik sınavlarına denkliği incelenmiştir. Veri toplama süreci 20.07.2017 tarihinde tamamlanmıştır. Bu tarih itibarıyla açılmış olan üniversiteler ve ilgili lisans bölümleri araştırma kapsamında olmamaktadır.

Araştırmanın bulguları

Marmara ve Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde bulunan bölümler 2016-2017 akademik yılı zorunlu ve seçmeli olarak verilen ders programı kapsamında incelenmiştir. Bu iki bölgede toplam 32 tane devlet üniversitesi bulunmasına karşılık 4 tanesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesine rastlanamamış bu sebeple inceleme 28 tane devlet üniversitesi ile sınırlandırılmıştır. 28 üniversitenin 17'si Marmara, geri kalan 11'i Ege Bölgesi'nde yer almaktadır. Marmara ve Ege Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bünyesinde bulunan bölümler, Mali Müşavirlik sınav konuları ile ilişkilendirilmiş olup zorunlu ve seçmeli ders kapsamında ele alınmıştır. Marmara da 63 bölüm, Ege Bölgesi'nde 59 bölüm verisine ulaşılmıştır. Buradan yola çıkılarak zorunlu ve seçmeli derslerin toplamaları bölüm toplamalarına oranlanarak, sınav başlıklarına ilişkin derslerin Ege ve Marmara Bölgesi olmak üzere derslerin verilip verilmeme yüzdesine ulaşılmıştır. Tablo1'de bu verilere ilişkin yüzdesel dağılım bölgeler itibarı ile yer almaktadır.

Tablo 1: Marmara ve Ege Bölgeleri'ndeki Derslerin Mali Müşavirlik Sınavına Yönelik Verilme Yüzdesi

Dersler	Marmara Bölgesi	Ege Bölgesi
Genel muhasebe	%83	%83
Finansal muhasebe	%38	%51
Türkiye muhasebe standartları	%14	%5
Uluslararası muhasebe kuruluşları	%2	%3
Maliyet muhasebesi	%53	%58
Mali tablolar analizi	%43	%61
Denetim	%30	%36
Ekonomi	%97	%98
Maliye	%60	%66
Meslek hukuku	%8	%1
Mesleki değerler ve etik	%2	%5
İş ve sosyal güvenlik hukuku	%60	%63
Vergi hukuku	%49	%47
Ticaret hukuku	%70	%88
Borçlar hukuku	%55	%80

Tablo 1 incelendiğinde; genel muhasebe dersinin her iki bölgede de genel olarak verildiği ve zorunlu ders kapsamında olduğu ve %83 oranında ağırlıkta yer aldığı dolayısıyla sınav açısından uygunluk sağladığı görülmektedir. Ege Bölgesi'nde ekonomi, ticaret hukuku, genel muhasebe ve borçlar hukuku derslerinin %98, %88, %83 ve %80 oranlarda verilmesi sınava denklik açısından yeterliliği kanıtlar niteliktedir. Bu oran bize derslerin programlarda yer edinebildiğini gösterir. Marmara Bölgesi'nde de bu dersler %51'in üzerinde oran sergilemekle beraber, Ege Bölgesi'nde bu derslerin verilme oranları daha yüksek bulunmuştur. Staja giriş sınavında sorulan 12 sorudan 6'şar soruyu karşılaması gereken maliye ve ekonomi derslerinin, iki bölgede de %60 üzerinde verilmesi sınavdaki bu konu başlıkları için yeterli bulunmaktadır. Ayrıca iki bölgede de mesleki değerler ve etik, meslek hukuku, Türkiye muhasebe standartları ve uluslararası muhasebe kuruluşları derslerinin yoğun olarak müfredatta yer almadığı gözlemlenmiş olsa da, Ege Bölgesi'nde verilen derslerin; verilme oranlarının fazla olduğu dersler açısından sınavda daha çok soru gelen konular olması niteliğiyle denkliği sağladığını söylemek mümkündür.

Marmara Bölgesi'nde genel muhasebe, ekonomi, maliyet, maliye, iş ve sosyal güvenlik hukuku, ticaret ve borçlar hukuku derslerinin verilme oranları %51'in üzerinde bir eğilim görülse de bu bölgede diğer derslerin verilme oranı düşüktür. Sınavda alan bilgisi bölümünde çıkan 15 dersin 7'sinin %51'lik oran ile yeterli düzeyde verilmesinin yanında 8 dersin bu düzeyi sağlayamaması yeterliliğin olmadığını göstermektedir. Marmara Bölgesi'nde hukuk derslerinin dağılımı genel olarak yüksektir. Fakat hukuk dersleri sadece 100 sorunun 30'unu kapsamaktadır. Dolayısıyla Marmara Bölgesi için derslerin verilme oranları ile sınavdaki soru dağılımı oranında bir denklik olmadığı söylenebilir.

Sonuç ve öneriler

Muhasebe bilimi; hukuk, maliye, ekonomi ve vergi gibi bilim dallarıyla ilişkili bir bilim olduğundan muhasebe meslek mensuplarının bu

alanlarda güncel bilgi sahibi olmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Üniversitede alınan derslerin ağırlığının sınav konularını karşılaması ve değişimin takibi sonucu gerekli yeniliklerin ders programlarında yer alması sınava denklik açısından önemli bir yol haritasıdır. Sınav denkliği açısından avantaj yaratabilecek olan diğer bir konu ise Mali Müşavirliğin mesleki özelliği nedeni ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde muhasebe finansman bölümlerinin ayrı olmasıdır. Böylelikle işletme, maliye ve iktisat bölümlerinden muhasebe derslerinin ağırlığı alınıp muhasebe finansman bölümlerinde daha yoğun bir şekilde işlenmesi sağlanmış olacaktır.

Kaliteli bir muhasebe eğitim sürecinin gerçekleştirilmesi; muhasebe eğitiminin yeterliliği ve etkileşimin önemi adına öğretim üyelerinin yeterli sayıda olması gereklidir. Çünkü muhasebe geleceğin yatırımdır ve günümüzde gittikçe artan üniversite sayısına bağlı olarak yeterli öğretim üyesinin sağlanması bilgi akışının tam olarak sağlanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Eğitimin kalitesini arttırıcı diğer bir hareket ise ekonomik, yasal ve teknolojik alanda meydana gelen gelişmelerin muhasebe literatürüne yeni kavramların girmesiyle ders programlarında yer alması olacaktır. Üniversitelerin bir kısmı bu yeniliklerin daima sıkı takipçisi olarak ders programlarına bilgi teknolojileri, mali müşavirlik yasası ve ülkeler arası ekonomik değişimleri baz alan dersler eklemektedir.

Ege Bölgesi'nde yapılan eğitimin, staj sınavındaki soru yüzdelerine dağılımında muhasebe dersleri açısından %8, hukuk dersleri açısından %6'sının karşılanmadığı görülmekle beraber ekonomi ve maliye soru bölümü için yüzdelerin sınav müfredatına denk bir eğitim verildiği gözlemlenmektedir. Marmara bölgesinde durum farklılaşmakla beraber muhasebe grubu açısından 100 sorudan %48, hukuk grubu açısından ise 30 sorudan %12 oranında içerik yetersizliği görülmektedir. İki bölgeyi karşılaştırsak iki bölgede de ekonomi ve maliye grubunun verilen eğitimle karşılandığı fakat mesleğin gerektirdiği muhasebe derslerinin alt yapısının Marmara bölgesindeki fakültelerde yeterli düzeyde verilmediği gözlemlenmektedir.

Marmara Bölgesi'nde nüfus yoğunluğu, öğrenci sayısı, iş alanının fazlalığı ve SMMM meslek mensubu sayısının fazla olduğu göz önünde bulundurularak, Marmara Bölgesi'nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde verilen muhasebe eğitiminin, Ege Bölgesi'ndeki muhasebe eğitimine oranla Mali Müşavirlik sınav konularını karşılamadığı görülmektedir. Oysaki Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğince yayınlanan 2017 meslek mensubu dağılım tablosuna göre SMMM sayısı baz alındığında Marmara bölgesinde 48.067 meslek mensubu varken, Ege Bölgesi'nde 10.954 meslek mensubu bulunmaktadır. Araştırma sonucunda ise Ege bölgesinin Marmara Bölgesi'ne oranla sınav konularını daha çok karşılayıcı bir eğitim verdiği gözlemlenmiştir. Bu durumda Marmara Bölgesi'ndeki devlet üniversitelerinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki bölümlerin ders müfredatlarının sınav konuları ve güncel gelişmelere göre düzenlenmesi önerilebilir.

Araştırmanın diğer bir sonucunda karşılaşılan durum ise araştırma kapsamında olan sınav konularının üniversitelerde, seçmeli dersler şeklinde daha ağırlıkta olmasıdır. Sınav konularının seçmeli olarak değil zorunlu olarak verilmesi daha kolay anlaşılabilirliği ve iş hayatında uygulamada sorun çıkmaması açısından gereklidir. Literatürdeki mevcut çalışmalar, üniversitelerde alınan derslerin iş hayatında kullanımı açısından adaptasyon sürecinin zorluğundan bahsetmektedir. Globalleşen dünya ile beraber iş hayatının gerektirdikleri için son derece önemli bir hal alan bu süreçte zorluğun aşılmasında üniversitelerde verilen eğitim yol gösterici olacaktır.

Lisans düzeyinde verilen eğitimin SMMM meslek mensubu olabilmek için tam anlamıyla yeterlilik sağlayamadığı bu araştırma ile ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda sınav konularının yüzdesel ağırlığını derslerin bir kısmının karşıladığı bir kısım derslerin ise üniversitelerde hiç verilmediği göz önünde bulundurulacak olursa sınav ve verilen eğitimin birbirine denk olmadığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarına öneri olarak Yüksek öğretim kurulu

koordinatörlüğünde bütün İktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile ortak bir çalışma gerçekleştirilebilir ve ders programlarında birlik sağlanabilir.

Bu durumun değişmesi için ders programlarında birliğin sağlanmasına önerisine ek olarak İktisadi ve idari bilimler fakültelerinin stratejik planları hazırlanırken başta SMMM olmak üzere mesleki sınavların konuları dikkate alınıp derslerin, kredilerin ve müfredatların belirlenmesi mesleğe yeni başlayacak adaylar için önemlidir.

Kaynaklar

- [1] Arıkan, Y. ve Güvemli, B., (2013). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, *Muhasebe ve Finans Tarihi Vakfı Dergisi*, 33-67.
- [2] Aysan, M., (2006). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi, *Mali Çözüm Dergisi*, 76: 265-274.
- [3] Başar, A. B., (2005). Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin İstenen Bilgi ve Beceriler İle Muhasebe Eğitiminin Değişen Yüzü, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13: 59-68.
- [4] Büyükmirza, K., (2010). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- [5] Çürük, T. ve Doğan, Z., (2001). Muhasebe Eğitiminin İşletmelerin Taleplerini Karşılama Düzeyi: Türkiye Örneği, *Odtü Gelişme Dergisi*, 28(3-4): 281-310.
- [6] Gençtürk, M., (2006). Alınan Eğitimin Meslek Yaşamındaki Yeterlilik Düzeyinin İşletmelerin Muhasebe-Finans Bölümünde Çalışanlar Üzerinde Tespitine Yönelik Bir Alan Çalışması:İsparta, Burdur, Denizli ve Antalya Organize Sanayi Bölgeleri Örneği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12): 55-82.
- [7] Güvemli, O., (2011). Türkiye'de Muhasebe Meslek Örgütünün Kuruluşu ve Gelişmesi, *Muhasebe ve Finans Tarihi Vakfı Dergisi*, (1): 129-145.

- [8] Kurtcebe, E., (2008). 21.Yüzyılda Muhasebe Mesleğinin Vizyonu, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- [9] Marşap, B., (1996). Muhasebe Mesleği Fonksiyonları ve Meslek Mensuplarının Nitelikleri, *Yaklaşım Dergisi*, 37: 119-123.
- [10] Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 10, 25.12.2012 tarihli ve 28508 sayılı Resmi Gazete.
- [11] Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 26, 14.05.2015 tarihli ve 29355 sayılı Resmi Gazete.
- [12] Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Staj Yönetmeliği, Madde 27, 23.08.1997 tarihli ve 23089 sayılı Resmi Gazete.
- [13] Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Yönetmeliği, Madde7, 25.12.2012 tarihli ve 28508 sayılı Resmi Gazete.
- [14] Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi,9c, 07.10.2016 tarihli Türmob Yönetim Kurulu Kararları.
- [15] Sultanoğlu, B., ve Akman, N., (2007). Lisans ve Yüksek Lisans İşletme Programlarında Muhasebe Dersleri-Yeniden Ele Alış, Girne: XXVI Muhasebe Eğitimi Sempozyumu: 221-241.
- [16] TESMER (2009). Meslek Hukuku, Mesleki Değerler ve Etik, Ankara, Tesmer.
- [17] Uzay, Ş., ve Güngör, Ş., (2004). Muhasebecilerin Sorunları ve Beklentileri: Kayseri ve Nevşehir İlleri Uygulaması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 22: 94-104.
- [18] Zaif, F., ve Ayanoğlu, Y., (2007). Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Arttırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye’de Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1): 115-136.
- [19] 5786 Sayılı Kanun (10 Temmuz 2008) 26948 Sayılı Resmi Gazete, Resmi Gazete.

Marmara ve Ege bölgesindeki devlet üniversitelerinin iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde verilen derslerin mali müşavirlik sınavlarına denkliği

İnternet kaynakları

- [1] URL 1 - İSMMMÖ, (2018). <https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/I-BOLUM-Genel-Hukumler-Madde-1-Madde-13---3989>, (Erişim Tarihi: 12.03.2018).
- [2] URL 2 - TESMER (2018). <http://www.tesmer.org.tr/post/119>, (Erişim Tarihi: 13.03.2018).